

Uzonyi Anita

**Gonosz lelkesedés vagy ijedt hallgatás –
avagy az első világháború és Oroszország hatása 1918-ban
(konferenciabeszámoló)**

Az első világháború analízisa központi téma a történész szakma köreiben, ugyanakkor még inkább cizelláltabbá válik, ha egy másik szakterülettel állítjuk párhuzamba, vonjuk le a következtetéseket. Erre volt hivatott a 2018. október 16-án 16:00-tól megrendezett *Az első világháború és Oroszország hatása 1918-ban* című konferencia is, amely a Debreceni Egyetem Orosz Központjának Történelmi Klubja és a BTK Történelmi Intézet szervezésében volt megtartva.

Gonosz lelkesedés vagy ijedt hallgatás – avagy az első világháború és Oroszország hatása 1918-ban. A cím eleje azt a kettősséget rejti magában, hogy az orosz események bizonyos országokban milyen hatásokat, milyen válaszokat indukáltak. A konferencia előadói igen széles spektrumban vizsgálták. Oroszország háborús szerepvállalását, annak magyarországi fogadtatását, hatásait járták körbe, az emigráció tárgykörére is kitértek, továbbá visszaemlékezések feldolgozása színesítette a konferencia programját.

A konferencia első előadója **Dr. Barta Róbert**, a Történelmi Intézet igazgatója, aki „Oroszország hatása az európai diplomáciára 1918-ban” című előadásában körüljárta azt az újszerű megközelítést, hogyan került a háborús körforgás keresztülszerte az ország, és ennek kapcsán kibontotta a háborús szerepvállalást. Előadásának középpontjába a breszt-litovszki békét s létrejöttének nemzetközi és orosz belpolitikai feltételeit helyezte. Bemutatta az orosz háborús szerepvállalást, amelynek kudarcai már 1916-tól tapasztalhatóak voltak, és felhívta a figyelmet a béke utóéletére is, amely egészen 1922-ig aktívan jelen volt a nemzetközi politikában, és ami a legnagyobb jelentőséggel bírt a korszakban, hiszen a béke aláírásával Európa keleti pillére kiesett mind a gazdasági, mind a politikai döntések sorából, amely hosszútávon tarthatatlannak bizonyult.

Továbbá kitért a különböző békekonceptciók versengésére, amelynek következménye az ún. „kenyérbéke” lett 1918. március 3-án.

A konferencián előadott **Dr. Lubica Harbulova**, az Eperjesi Egyetem Történelmi Intézetének docense „Az orosz emigráció Szlovákiában 1920–1945 között” címmel. A bolsevik hatalomátvétel következtében egyre több orosz emigráns hagyta el az országot és vándorolt különféle, főleg európai országokba. Ennek egyik fontos helyszíne volt Csehszlovákia, ahol a kormányzat külön pénzüsszeget és programot alkotott az emigránsok támogatására. Szlovákiában, amely az előadó vizsgálatának fontos színtere volt, nemcsak segítségre és biztos megélhetésre találtak az orosz menekültek, hanem az évek során kulturális és tudományos védjegyüket is letették az országban, amelyekről különböző szakmai eredmények tanúskodnak – számolt be az előadó.

A magyar álláspontot az orosz forradalmak vonatkozásában **Dr. Kerepeszki Róbert**, a Történelmi Intézet egyetemi docense járta körbe, különös tekintettel kitérve „Az orosz változások hatása Magyarországra 1917/1918-ban” című témára. 1918 folyamán a magyar belpolitika megélénkülése volt tapasztalható, és az előadás világossá tette, hogy az orosz forradalmakat mind a kormánypárt, mind az ellenzéki pártok saját politikájuk hivatkozási pontjaként használták fel, amelyből világossá válik, hogy a vezető körök a

háború mihamarabbi lezárását látták a forradalmi események tükrében. A magyar pre-konceptió egy magabiztos álláspontról tanúskodik, miszerint a „vörös veszedelem”-től Magyarország védve van. A parlamenten kívüli politikai mozgalmak reakciója felélénkült, ez tetten érhető a békepárti tüntetések esetében. A sajtó szerepe is dominánssá válik, az előadó a Népszava, a Budapesti Hírlap és a Pesti Napló aktív jelenlétét mutatta be. Vezércikként van jelen az orosz eseménysor, illetve esetenként különböző cikkek is megjelennek például Trockijról, ami valamifajta propagáló szerepben nyer relativitást. Természetesen a „vörös veszedelem” elérte az országot, így az 1918-as év, illetve az 1919-ben létrejött Tanácsköztársaság rendszere a védelmet megcáfolja.

Dr. Rémiás Tibor, a nyíregyházi Jósa András Múzeum igazgatója a galíciai frontról a legutóbbi néhány évben megjelent néhány visszaemlékezésre, naplóra, mint igen fontos személyes nézőpontú forrásra hívta fel a résztvevők figyelmét. Ezekre alapozva mutatta be a katonák mindennapi tapasztalatait, élményeit az éjszakai és a nappali támadásokról, a sebesültjeiket vonzó oroszokról, félelmeikről, utalva arra, amit saját maguk is beláttak és érzekeltettek, hogy a háború egyformán sújtotta a résztvevőket, s vezethette őket nagyon hasonló következtetésekre is. Példaként olvasott fel Hubicska Balázs április 4-i naplóbejegyzéséből, ahol a hűsvétra utalva elhangzott: *„Ne lőjetekek magyarok, tartsuk meg az ünnepet!”*

Az ilyen jellegű visszaemlékezések jól tükrözik a hátsország hangulatát, jelenlegi helyzetét a háborús viszonyok között, így elengedhetetlen felhasználásuk bizonyos kutatási területek kapcsán.

Dr. Zsoldos Ildikó, a Nyíregyházi Egyetem tanszékvezetője az Oroszországba került osztrák-magyar hadifoglyok helyzetéről fennmaradt tudósításokról beszélt. Saját kutatásai során találta meg Cebrián Istvánné Vécsey Magdolna feljegyzéseit az oroszországi hadifogolytáborokban tett látogatásairól, amelyek a vöröskeresztes hölgymisszió kereteiben valósultak meg. A misszió Mária Fjodorovna cárné ötlete alapján, a nagyhatalmak beleegyezésével és küldötteinek részvételével valósult meg, s az arisztokrata hölgyek a két kiutazás során néhány esetben a foglyok helyzetének javítását is elérték, tapasztalhatták a nagyon eltérő körülményeket, s a küldő országok közvéleményének is tudtak bizonyos képet adni a hadifogolytáborokban uralkodó állapotokról.

Gonosz lelkesedés vagy ijedt hallgatás – Összegezve elmondható, hogy voltak országok, akik lelkesedéssel követték az orosz eseményeket és imponáló volt számukra akár társadalmi, akár politikai szintéren. Másrésztől „ijedt hallgatásként” determinálhatjuk bizonyos országokban az eseményekre történő válaszadást. Nem lehet – és nem is kell – egyféleképpen értelmezni, a kettősség minden esetben jelen van, épp emiatt válik olyan izgalmassá és szerteágazóvá az eseménysor, hogy számos konferencia helyet adjon annak megtárgyalására. A konferencián elhangzott előadások igen mélyen és több síkon prezentálták a korszak legsarkalatosabb pontjait, így a konferenciát igen széles érdeklődés kísérte, a történelem és az orosz szakos egyetemi hallgatóság, a PhD hallgatók és tanárok mellett a Magyar-Orosz Társaság tagjai is végighallgatták az előadásokat.